

IN THE CONTEXT OF GENDER PERCEPTION, "ORLAN" WITH UNORTHODOX PERFORMANCE ART

Ayşe KORKMAZ*
Meral BATUR**1

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Resim ASD
**Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü

Abstract

With the changing world, the patriarchal system that functioned in the past has been replaced by a patriarchal system. Therefore, women have been forced to pursue beauty in line with the norms set by this system, which rules that it has a say over their bodies. The masculine order, which already sees women as a second-class human being, did not even deem those who were not beautiful worthy of this, thus making women the exploitation of the cosmetic world as well as plastic surgery. Saying "Stop!" to this situation and trying to be reconstructed with feminist movements, the idea of women having a say over their own bodies is interpreted as a result of each artist's own style with the expression tools of art such as video, installation and performance works.

This study examines how Orlan, who uses her own body as a tool of art, transcends the limits of her body, interprets and approaches the ever-changing understanding of beauty and gender roles. This study is of a research nature and the literature review method was used in the study. It is concluded that Orlan draws attention to the effects of the concept of beauty that women endure for the sake of beauty on the body, during and after the operation; she gives the message that only she can have a say over her own body by eliminating the pain with the method of local anesthesia; the human body is not unchangeable or untransformable; the artist redefines the concepts of sexual identity, female body, aesthetics and pain for the sake of beauty in society; in addition, she questions concepts such as self-control, personal rights and freedom.

Keywords: Woman, Body, Perception of Beauty, Performance Art, Feminist Art

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI BAĞLAMINDA, ALIŞILMIŞIN DIŞINDA PERFORMANS SANATIYLA "ORLAN"

Özet

Değişen dünya ile birlikte geçmişte anaerkil işleyen sistem yerini ataerkil sisteme bırakmıştır. Bundan dolayı kadınlar, onların bedenleri üzerinde söz sahibi olduğuna hükmeden bu sistemin belirlediği normlar doğrultusunda güzelliğin peşinde koşmak zorunda bırakılmıştır. Kadını hali hazırda ikinci sınıf bir insan olarak gören eril düzen, güzel olmayana bunu bile layık görmemiş, böylece kadını estetik ameliyatların yanı sıra kozmetik dünyasının da sömürsü hâline getirmiştir. Bu duruma "Dur!" diyen, feminist akımlarla yeniden inşa edilmeye çalışılan kadının kendi bedeni üzerinde söz sahibi olma düşüncesi video, enstalasyon ve performans çalışmaları gibi sanatın anlatım araçları ile her sanatçının kendi üslubu neticesinde yorumlanmaktadır.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin, sürekli değişen güzellik anlayışına kendi bedenini bir sanat aracı olarak kullanan Orlan'ın bedeninin sınırlarını nasıl aştığına, yorumladığına ve yaklaşım biçimine dair bir inceleme yapılmıştır. Bu çalışma araştırma niteliğinde olup, çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Orlan'ın, kadınların uğruna katlanmış oldukları güzellik kavramının beden üzerindeki, operasyon sırası ve sonrası etkilerine dikkat çektiği, lokal anestezi yöntemiyle acıyı bertaraf ederek kendi bedeni üzerinde ancak kendisinin söz sahibi olabileceğinin mesajını verdiği; insan vücudunun değiştirilemez ya da dönüştürülemez olmadığı; sanatçının toplumdaki cinsel kimlik, kadın bedeni, estetik ve güzellik uğruna çekilen acı kavramlarını

¹ Sorumlu Yazar E-mail: mrltvl@hotmail.com / Doi: 10.22252/ijca.1347909

yeniden tanımladığı; bunun yanında özdenetim, kişisel hak ve özgürlük gibi kavramları sorguladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kadın, Beden, Güzellik Algısı, Performans Sanatı, Feminist Sanat

1.Giriş

Antik Yunan'da kadın, narin bir bünyeye sahiptir ve zihinsel olarak kendini geliştiremeyeceğine dair bir inanç vardır. Bunun sonucu olarak da fiziksel güzellik, kadında aranan bir özellik olmuştur. Ayrıca fiziksel güzellik, ruh güzelliği ile birlikte olması gereken bir unsur olarak düşünülmüştür (Sagaert, 2017: 25; akt: Çetgin, 2022: 32). Öyle ki bir kadında fiziksel güzellik varsa o kadın aynı zamanda ruhsal güzelliğe sahiptir yanılığısı oluşmuştur.

Rönesans resim sanatına baktığımızda kadın bedeni, izleyicisi daima erkek olan "seyirlik bir nesne"dir. Tablolardaki kadınlar, kendi cinselliğinden ve tutkularından uzak, kusursuz ve dişi bedenleri ile resme bakan erkeğe, onun cinsel açlığını doyumak amacıyla hizmet eder (Berger, 2005: 55).

"Vigarello'ya göre; her zaman oval ve 'dingin' yüz, düz ve 'kalkık' alın, 'küçük', 'incilerle dolu' ama nadiren açılan bir ağız, 'zarif, kar gibi beyaz' gerdan, 'yumuşak ses ve konuşma', son olarak ağırbaşlı ve ölçülü tavırlar. Bir 'özel' hatta bir 'ayıbı' akla getirebilecek her şeyi gizlemek için, küçük, dar, kapalı ağız simgesel bir anlam içerir." (Vigarello, 2013: 40; akt: Çetgin, 2022: 33)

1930-1945 yılları arasında Hollywood'un Altın Çağı olarak adlandırılan bu dönemde, sinema sektöründe "ideal kadın bedeni", başta Amerikan halkı olmak üzere tüm dünyaya medya aracılığı ile ulaşmıştır. Film yıldızlarının yeni imaj yaratımları, izleyici üzerinde Hollywood dünyasının dayattığı güzellik algısına ön ayak olmuştur.

Feminist sanat ile birlikte baskın ve güçlü duruş sergileyen kadın sanatçılar, ataerkil kültürün dayattığı bu estetik değerleri sorgulamaya başlamıştır. Kadını, kendi bedeni üzerinde söz sahibi olmaksızın tanımlayan toplumsal ve kültürel yapının topyekûn eleştirisini yapmışlardır. Bu eleştirel yaklaşımı benimseyenlere Barbara Kruger, Sherrie Levine, Cinde Sherman gibi sanatçılar örnek verilebilmektedir (Çetgin, 2022: 34). Bu sanatçılardan birisi de Orlan'dır. Kadın bedeni üzerinden yapılan güzellik algısına yönelik eleştirel işler üreten önemli sanatçılardan olan Orlan, çalışmalarında sanatının en vurucu parçası olarak kendi bedenini kullanmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuş ve literatür taraması yapılmıştır. Sanatçı Orlan'ın biyografisi, sanatı ve 1990 yılında başlatmış olduğu, yüzünü ve vücudunu kendi isteği dâhilinde değiştirdiği bir dizi estetik ameliyat hakkında, verilerin toplanması tarama modeli çerçevesinde; konuyla ilgili kaynaklar taranmıştır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin, sürekli değişen güzellik anlayışına karşı bir eleştiri niteliğinde kendi bedenini bir sanat aracı olarak kullanan Orlan'ın bedeninin sınırlarını nasıl aştığı, yorumladığı ve yaklaşım biçimi değerlendirilmiştir. Ardından "Orlan ve Güzellik Ameliyatları" başlığı altında sırasıyla konu bağlamında "Orlan'ın Gazlı Bez Üzerine Yaptığı Bir Çalışma", "Ameliyat Öncesi Görüntüsü", "Dudak Ameliyatı Görüntüsü", "Ameliyat Şablonu", "Ameliyat Sırasında Kitap Okurken Görüntüsü", "Elmacık Kemiği Ameliyatı", "Çene Ameliyatı" isimli eserlerle gerçekleştirdiği performansları incelenmiştir. Tüm bu bilgilerden yola çıkılarak sanatçının sanat anlayışına yönelik bulgular elde edilmiş ve bu veriler doğrultusunda değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bulgular

Orlan ve Güzellik Ameliyatları

Asıl adı Mireille Suzanne Francete Porte (Saint-Étienne, 1947) olan Fransız sanatçı, kendini resim, heykel, enstalasyon, fotoğrafçılık, dijital görüntüler, yapay zeka ve robotik gibi çeşitli araçlarla ifade etmektedir (URL 2, 2023). Sanat hayatına 17 yaşında kendi bedenini fotoğraflayarak başlayan sanatçı, günümüzde halen bedenini sanatının en önemli parçası olarak kullanmaya devam etmektedir. Fransa'nın en saygın sanat galerilerinde "beden" merkezli çalışma ve performansları yer almaktadır. Bu yapıtlar, resim, heykel, fotoğraf, tiyatro, dans ve şiir gibi sayısız sanat formuna sahiptir.

Orlan, 20. yüzyıl insanının artık güzeli aramaktan çok, takıntı haline getirdiği güzel görünme arzusunu ve özellikle kadını metalaştıran bu durumu eleştirmiştir. Bu düşünce ile kendi bedeni üzerinde birçok performans gerçekleştirmiştir (Esmer 2001: 77). Bedenini yalnızca çalışmaları için kullanan sanatçının ameliyathanesi ise performansını gerçekleştirdiği bir sanat stüdyosu olmuştur.

Lokal anestezi ile bir dış rahim operasyonu geçirdikten sonra, hasta olarak girdiği operasyonda aynı zamanda gözlemci de olabildiğini keşfeden sanatçı, cerrahi gösteri sanatına dönüştürmeye karar vermiştir (Şahin, 2017: 72). 1977 yılından başlayarak gerçekleştirdiği bir dizi ameliyatları yıllar boyu devam ettirmiştir. Ameliyatı gerçekleştiren doktor ve ekibin kıyafetleri, duvarlarda asılı afişler özel olarak hazırlanmış; bedeninin operasyon uygulanacak yerine göre özel hazırlıklar yapılmıştır. Operasyon süresince bu durum kamera ile kayıt altına alınmıştır. Her cerrahi müdahalede görüntüler (fotoğraf ve videolar) uydu üzerinden canlı olarak iletilmiştir. Sonrasında görüntüler, kendi kanından yaptığı resimler, sargı bezleri galeri ortamında sergilenmiştir (Görsel 1) (Çetgin, 2022: 37).

Görsel 1: Orlan, Gazlı Bez Üzerine Çalışma (Yavuz, 2009).

Görsel 1'de görüldüğü üzere Orlan, geçirdiği ameliyatlardan sonucunda atık hale gelen tıbbi malzemeleri de sanat aracı olarak kullanmıştır. Çünkü sanatçı, bu malzemeleri artık kendinden bir parça olarak düşünmüştür. Kendi bedenine yaptığı gibi onlara da sanat eseri gözüyle bakmış ve üzerlerinde oynamalar yapıp sergilemiştir.

Orlan'ın, "Opera operasyonu" adı verilen her operasyonu, kadınların tabii olduğu güzellik kurallarından kopmak ve kendini güzelleştirmek için yapılmamıştır. Değişiklikler aynı zamanda sanatçı tarafından, bedeni olduğu gibi kabul etmemeyi öğreten doktrinlerden uyandırma çağrısı olarak düşünülmüştür. Toplumun genel kabul gördüğü, standart hale getirdiği, aynılaştırdığı türde bir güzelliğe sahip olmak isteyen kadınlar, estetik cerrahiye bu uğurda kullanırken, Orlan yaptırdığı estetik ameliyatlarını güzellik kavramını sorgulamak ve yeniden yapılandırmak için kullanmıştır.

Sanatçı, geçirdiği estetik ameliyatlarda acı çekmemek için lokal anestezi kullanmıştır. Bu operasyonların ana fikrini direkt olarak göze hitap etme anlayışı uğruna acı çekmeyi göze almak ve anestezi ile birlikte hissizlik, yoksunluk ile acıdan uzaklaşmak düşüncesi oluşturmaktadır.

Sanatçı, özellikle Rönesans ve sonrasında ideal güzelliğin temsili olarak görülen kadın bedeni üzerinden farklı bir bakış açısı geliştirerek kendi ideal güzellik temsilini yaratmıştır. Bedenini kullanarak gerçekleştirdiği performans sanatında tarihi metinlerde geçen güzellik algısını yeniden ve kendi perspektifinden yorumlamıştır.

Orlan performanslarında kendine uyguladığı estetik şiddetin neticesinde deneyimlediği acı duygusunu: yaptığı şeyin fiziki ve psikik sınırlara ve acıya karşı yapılmış bir şey olduğuna; acı çekmekten kurtulmaya çalıştığına; günümüzde ağrı kesicilerin, anestezilerin acıyı rahatlıkla dindirebildiğine; çalışmalarında bedensel acıyı ve

acıyla arınmayı ortaya koymanın çok saçma bir şey olduğuna ve kendisinin daha çok, acının tecrübesi üzerine çalıştığına vurgu yaparak açıklamıştır (Akay, 2002: 43-46). Yaşadığı tüm süreci de tüm gerçekliğiyle izleyiciye bir tiyatro sahnesi gibi ulaştırmıştır.

Etine batırılan iğne, kanlar içinde kalan dudakları, derisinin kesilip etinden ayrılmasını izleyen seyirciler doğal olarak şaşırılmışlardır. Herkesin rahatsızlık duyarak izlediği bu gösteriler boyunca Orlan, sakinliğini her zaman için korumaktadır (URL 1, 2008). Bu sakinlik sanatçının da belirttiği gibi acı çekmemeyi amaçlamasındandır. Normal şartlarda bütün bedenini uyuşturularak, kişinin operasyon sürecini görmediği, ona dâhil olmadığı bu işleme Orlan ise tün cesaretiyle canlı tanığı olmuştur.

Görsel 2: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Ameliyattan Önce, 1990 – 1993 (URL 3, 2020).

Sanatçının sınırları zorlayan aykırı performansları, izleyiciyi yapılan eylemin nedenini sorgulamaya zorlamaktadır. Güzelliği sorgularken, aynı zamanda bunun için acı çekmeye değer olup olmadığını, doğanın insana bahsettiği güzelliği bozup, yerine ileride yine yeniden değişeceği kesin olan suni bir güzellik algısına yenik düşmenin doğruluğunu ya da yanlışlığını düşünmeye sevk etmiştir.

Görsel 2'de de anlaşılacağı üzere performansı sırasında Orlan, izleyici gerçekleşen ameliyatın etkileriyle dehşete düşmüşken yüzündeki o alaycı gülüşle o anki otoritenin hâkimi olduğuna, gücü elinde tuttuğuna dikkat çekmektedir.

Orlan, performanslarını uygulamadan önce mutlaka en ince ayrıntısına kadar düşünmüş ve düzenlenmiştir. Böylelikle konuya ve gelişebilecek her türlü soruna karşı tedbirli ve olaylara hâkimdir. Bu gösterilerde sahip olduğu bedene bir tür şiddet uygulamış ve acıyı acı duymadan deneyimlemek istemiştir.

Görsel 3: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Dudak Ameliyatı Görüntüsü, 1990 (URL 4, 2016).

Kozmetik ve moda sektörünün, yazılı medya ve televizyon aracılığıyla kadınlara sunulan güzellik şablonları yüzünden kadınlar, çeşitli cerrahi müdahaleler gerektiren operasyonlarla mutluluğa ulaşmak adına acıyı göz ardı ederek değişimi istemektedirler. Modern toplumda tüketen konumunda olan kadının tüketme güdüsü arttıkça, sahip olduklarıyla yetinmeyen, asla tatmin olmayan ve her zaman daha iyiyi, daha güzeli arayan varlığa dönüşmüştür.

Kadınlar botoks, yüz gerdirme, burun yaptırma, çene doldurma-törpüleme gibi sonuçlarının olumlu olabileceği gibi facia ile sonuçlanması da çok yüksek olan ve hatta hayati risk taşıyan çeşitli estetik ameliyatlarına yönelmişlerdir. Görsel 3'de gerçekleşen bir ameliyat sırasında Orlan her ne kadar acı hissetmese de dışardan bakıldığında bakan kişiye görsel bir acı vermektedir. İzleyiciye sanat aracılığıyla, yapılan müdahalenin gerçekten gerekli olup olmadığını sorgulatmıştır ve tahammül edilen, göze alınan şeyin ne kadar korkunç görüldüğünü anlatmaya çalışmıştır.

Görsel 4: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Ameliyat Şablonu, 1991 (URL 5, 2021).

Orlan'ın, Antik Yunan hikâyelerinden bir Zeuksis parodisi gibi olduğu düşünülen "Popüler Portre" si, çok önemlidir (Görsel 4). Hikâyede Zeuksis, farklı kadınların en güzel özelliklerini alarak ideal kadın görüntüsüne kavuşmaktadır. Rönesans'tan günümüze kadar yaşamış ünlü ressamların eserlerindeki ideal güzelliğin temsili olarak düşünülen kadınların birbirinden farklı özelliklerini seçen Orlan da bu hikâyeden esinlenmiştir. Bilgisayar

yardımla Diana'nın burnunu, Baucher'in Avrupası'nın dudaklarını, Boticelli'nin Venüs'ünün çenesini, Gerome'nin Psyche'nin gözlerini ve Leonardo'nun Mona Lisa'sının alnını kendi yüzünde bir araya getirmiştir. Bu kadınları seçmesinde bazı amaçlar vardır: Diana'yı erkeklere boyun eğmediği için; Eurapa'yı başka bir kıta arayışında olduğu ve kendini bilinmeyen bir başka geleceğe sürükleyebildiği için; Psyche'yi ruhsal güzelliği ve aşka olan inancı için; Mona Lisa'yı androjinliği için; Venüs'ü verimlilik ve yaratıcılık açısından Orlan'a benzediğinden dolayı seçmiştir (Akman, 2006: 177).

Görsel 5: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Ameliyat Sırasında Kitap Okurken Görüntüsü, 1991 (URL 6, 2013).

Orlan performanslarındaki planlanmışlık ve olaylar üzerindeki hâkimiyeti gibi nedenlerle de diğer sanatçılardan ayrılmaktadır. Orlan'ın gerçekleştirdiği performanslarında her performansın farklı bir teması olduğu için ameliyathane önceden temaya uygun hazırlanmaktadır; posterler asılmakta ve gerekli donanım sağlanmaktadır. Orlan ve ameliyatı gerçekleştirecek olan cerrahlar da hazırlanan temaya uygun olarak kostümler giymektedir. Ameliyathane tabiri yerindeyse tiyatro sahnesini andırmaktadır. Ameliyat performansı süresince önceden hazırladığı metni okumakta, temaya uygun kıyafeti ile de yarattığı sahnenin mutlak hâkimi konumunda olmaktadır (Görsel 5).

Görsel 6: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Elmıcık kemiği Ameliyatı (URL 7, 2016).

Çoğu ülkenin en önemli problemlerinden biri de obezitedir. Bu durum tüketim kültürünün temel dayanaklarından olan, içeriğinde insan sağlığını önemli ölçüde tehdit eden kimyasallar bulunan paket gıdaların bir sonucudur. Sanatçı bu konuya da değinmiştir. Öyle ki performanslarından bazılarında bedeninde yer alan gereksiz fazlalıkları ve yağları bir ameliyatla izleyicilerin önünde aldıracağı görülmüştür (Görsel 6). Orlan bu tavrı ile tüketim kültürünün direkt olarak bedeni hedef almasını; insanın tahrip edilmesini, yozlaşmasını, düşünmekten uzak sadece dış görünüme odaklanan robotlar haline gelmesini gözler önüne sermek istemiştir.

Görsel 7: Orlan, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, Çene Ameliyatı (URL 7, 2016).

İnsanın kimliği olan yüz, Orlan'ın çalışmalarında önemli bir sanat nesnesi haline gelmektedir. Orlan kimliğinin tanımı olan yüzünü durmadan değiştirmekte ve yüzünü adeta işinin odak noktası haline getirmektedir (Görsel 7). Oysa yüz, insan karakterinin en önemli parçasıdır ve onun değişmesi kişiyi tamamen farklı bir karaktere büründürmektedir. Bu nedenle de değişmez kabul edilmektedir. Fakat Orlan, "Sanat yapmak pis bir iştir, ama biri çıkıp bunu yapmak zorunda." (URL 1, 2008) diyerek üstlendiği bu "pis işi" de yüzüne uyguladığı çeşitli cerrahi operasyonlarla layığıyla yerine getirmiştir.

"Ne kadar çok estetik operasyon, o kadar estetikten uzak görüntü" mantığıyla gerçekleştirilen bu operasyonlar, kesin sonuç içermemektedir. Çünkü bir sonraki operasyon her zaman başka bir mutasyonu doğurmaktadır. Orlan'ın bedenini değiştirmesi ve yeniden şekillendirmesi ataerki gelenek ve göreneklere ya da moda göre değildir, o sadece kendi istekleri ve arzuları doğrultusunda hareket etmektedir. Sanatçı bu şekilde, insan özgürlüğünün son safhasında olduğunun altını çizmeyi amaçlamaktadır.

Farklı kimlikleri deneyimlemek için bedenini cerrahi yollarla değiştiren ve dönüştüren Orlan'ın bu projeleri, kadınlara kendi bedenlerinin kontrolünü yeniden kazandırabilecek farklı bir yol olmuştur. Sanatçının performanslarını kendi belirlediği yöntemlerle; metin, müzik ve dans eşliğinde gerçekleştirmiştir. Bu cerrahi müdahaleler neticesinde akan kan örneklerini, kopan et parçalarını ve kullanılmış kanlı sargı bezlerini satışa çıkarmıştır.

Orlan'ın ameliyat performanslarında beden, toplumsal normlar doğrultusunda kusursuzlaştırılmak yerine bozuma uğratılmaktadır. Çünkü sanatçının amacı daha genç ve daha güzel görünmek değildir; aksine beden üzerindeki egemenlik kavramını da tıpkı bedenine yaptığı gibi bozuma uğratmaktadır. Daha çok acının tecrübesi üzerine çalıştığını her zaman vurgulamıştır ve bu durum acıya hükmedebildiğini kanıtlar niteliktedir. Operasyonlarda lokal anestezi sayesinde herhangi bir acı hissetmemesine ve işlem sırasındaki bütün sakinliğini korumasına rağmen Orlan'ın yapmakta olduğu şey her zaman için büyük bir risk taşımaktadır. Felç olma veya ölme ihtimali oldukça yüksek olduğu için Orlan, bedenini sanat uğruna gözden çıkardığını düşündürmektedir.

Sonuç

Kadınlardan hep acı çekmeleri, vazgeçmeleri, ölmeleri, istenildiğinde doğurmaları ama aynı zamanda vücudunun kusursuz olması, gerektiği düşünülüyor gibi hareket etmeleri, erkek iktidarın belirlediği güzellik anlayışına göre kendini değiştirmesi ve dönüştürmesi beklenmiştir. Kadınlar, insanlık tarihinin hemen hemen her döneminde şiddet ve acıya farklı şekillerde maruz kalmışlardır. Bu duruma 1960 sonrası çağdaş sanatın da etkisiyle feminist sanatın gelişmesinin neticesinde dikkat çekilmek istenmiştir. Feminist sanatçılar toplumsal ve kültürel değerlerin erkek egemen bir güç tarafından manipüle edilmesini, genellikle performans sanatı aracılığıyla daha etkili bir şekilde kadın bedeni ve güzellik kavramını tartışmaya başlamışlardır.

Birçok kadın sanatçı gibi Orlan da ataeril toplumsal algıyı irdeleyerek ulaşılmak istenen dışı güzellik uğruna bedensel ve ruhsal acı çekmeyi göze alınmasına dikkat çekmek istemiştir. Sergilediği performanslarla kadın bedeninin nasıl algılandığını sorgulamış, operasyonlar sırasında ve sonrasında oluşabilecek sonuçların canlı bir örneği olmuştur. Değişen güzellik anlayışına dair dikkat çekici eserler ortaya koymuş ve kendi bedenini kullanarak belli bir bilinç uyandırmaya çalışmıştır.

Kadın bedenini ticari bir malzeme haline dönüştürülmeye çalışılmasını sorgulayan işler üreten Orlan, gerçekleştirdiği sanatsal performanslarını "Canal Art" olarak adlandırmıştır. Planlı gerçekleşen bu operasyonlarda vücudunu ve yüzünü tekrar tekrar biçimlendirmiştir. Bunu yaparak ise vücudunun kontrolünün kendinde olduğunun mesajını vermiştir.

Orlan sergilediği sanatı bir "direniş" olarak tanımlayarak sanatın, insan bedeni üzerinden başkalarının söz sahibi olma düşüncesini değiştirmesi gerektiğini düşünmüştür. Bu düşüncelerden kurtuluş mücadelesi vermekte ve özgürleşmeyi savunmaktadır.

Bu çalışmada, Orlan'ın çalışmalarında insan vücudunun değiştirilemez ya da dönüştürülemez olmadığı; toplumun kabul gördüğü güzellik anlayışına göre değil de tamamen kişinin kendi kontrolü altında şekillenebileceği; sanatçının toplumdaki cinsel kimlik, kadın bedeni, estetik, güzellik ve güzellik uğruna çekilen acı kavramlarını yeniden tanımladığı; bunun yanında özdenetim, kişisel hak ve özgürlük gibi kavramları sorguladığı sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Akay, A. (2002). Post modern Görüntü, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Akman, K (2006). Orlan: Kırılan Ten, Y.K.Y, Cogito, Sayı:44-45, s.177-178.
- Berger, J. (2005). Görme Biçimleri, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çetgin, F. (2022). Değişen Güzellik Anlayışı ve Kadın Bedeni Üzerinden Sanatta Temsili. Sanat-Tasarım Dergisi, Sayı: 13, Ss.32-37.
- Esmer, H. (2001). Şiddet İmgeleri ve Çözümler, Hacettepe Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Eseri Çalışması Raporu, Ankara.
- Şahin, D. (2017). Sanatta, Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sıradışı Performanslarıyla "Orlan". IJSHS, Sayı; 1 (2), s. 68-77.
- Yavuz, N. (2009). Şiddet Olgusunun 1980 Sonrası Çağdaş Sanat Eserlerine Yansıması. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Tezi.
- URL 1, Akman, K. (2008). Orlan'nın Süretleri. "The Surets of Orlan". İzinsiz Gösteri. http://www.izinsizgosteri.net/asalsayi37/Kubilay.Akman_37.html adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 29.03.2023.
- URL 2, Orlan. (2023, 13 Mart) İçinde Wikipedia. https://fr-m-wikipedia-org.translate.goog/wiki/Sp%C3%A9cial:History/Orlan?_x_tr_sl=fr&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 07.04.2023.
- Görsel 1: Yavuz, N. (2009). *ORLAN, Gazlı Bez Üzerine Çalışma, 1993*. Şiddet Olgusunun 1980 Sonrası Çağdaş Sanat Eserlerine Yansıması. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Tezi.
- URL 3, Görsel 2: Annenbergphotospace (2020,). *ORLAN, Azize Orlan'ın yeniden doğuşu, 1990 – 1993, Ameliyattan önce*. <https://www.annenbergphotospace.org/person/orlan/> (Erişim Tarihi: 28.03.2023)

- URL 4, Görsel 3: Researchgate (2016, Mayıs). *ORLAN, Azize Orlan'ın yeniden doğuşu, 1990.*
https://www.researchgate.net/figure/The-reincarnation-of-Saint-ORLAN-1990-by-ORLAN-Note-Image-reproduced-with_fig5_302916314 (Erişim Tarihi: 28.03.2023)
- URL 5, Görsel 4: Twitter (2021, Mart). *ORLAN, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, 1991.*
<https://twitter.com/CelineSymbioss/status/1367416779488718854/photo/1> (Erişim Tarihi: 28.03.2023)
- URL 6, Görsel 5: Huffpost (2013, Ocak). *ORLAN, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu, 1991.*
https://www.huffpost.com/entry/performance-artist-orlan-interview-beauty-surgery_n_2526077 (Erişim Tarihi: 28.03.2023)
- URL 7, Görsel 6: Kolajart (2016, Haziran). *ORLAN, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu.*
<https://kolajart.com/wp/2016/06/10/idil-mirata-tokdemir-sanatta-aciyi-deneyimleme-ve-eylemsel-mutilasyon-3/> (Erişim Tarihi: 8.04.2023)
- URL 7, Görsel 7: Kolajart (2016, Haziran). *ORLAN, Azize Orlan'ın Yeniden Doğuşu.*
<https://kolajart.com/wp/2016/06/10/idil-mirata-tokdemir-sanatta-aciyi-deneyimleme-ve-eylemsel-mutilasyon-3/> (Erişim Tarihi: 8.04.2023)